

پوش ضریح مطهر حضرت رضا (ع)

اهدائی شهبانوی ایران علیاحضرت فرح پهلوی

مرقد مطهر حضرت رضا (ع) از قرن‌ها پیش کعبه آمال و مطاف مسلمانان و شیعیان پاک نهاد جهان بوده است و هر سال زائرین بسیار حتی از اقصی نقاط دنیا که به زیارت آن می‌شتابند از موزه آستان قدس نیز دیدن می‌کنند، مشاهده آثار هنری موزه باعث اعجاب بیشتر بازدیدکنندگان و مخصوصاً مستشرقینی که از راه دور برای دیدن موزه آستان قدس می‌آیند می‌گردد زیرا بقدری در تزئین اشیاء گوناگون موزه مهارت و استادی بکار رفته است که از حد وصف خارج است.

از جمله اشیاء نفیس موزه زری ترنج دار است که از زری اصل دستباف و دارای گل و بوته و در میان ترنجها با گل و بوته پر شده و این شعر بر روی آن نوشته شده است:

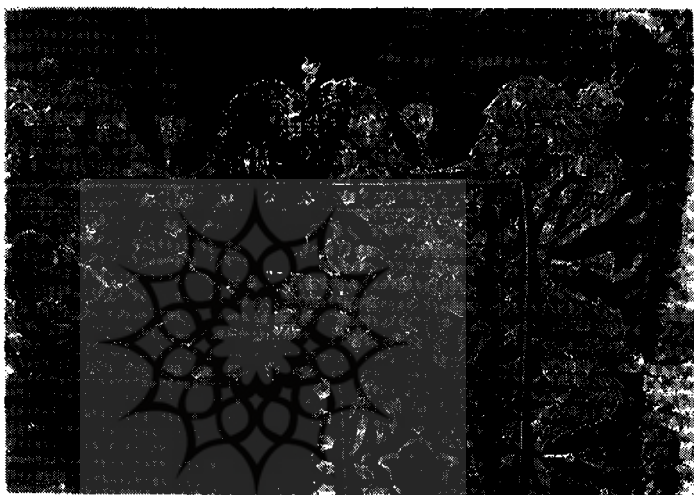
بردر شاهی که از اعجاز کرد نقش شیر پرده را سحر خوار

شد حسینخان آن سر سردارها واقف این پرده زرین نگار

و یا شیروانی پوش مروارید دوزی که به دستور مهد علیا مادر ناصرالدین شاه و بوسیله بی بی جان زر دوز در سال ۱۲۸۵ هجری درست شده است و در فاصله هریک از ترنجها کلمه «یا امام رضا» نوشته شده و نام اهداءکننده به این مضمون بر آن نقش بسته است:

پوشیده نما ناد که این ام قری پوشیده زام ناصرالدین شاه است

(ام قری کعبه معظمه است و مشهد مقدس را که کعبه آمال شیعیان جهان است شاعر همطر از کعبه خوانده است) از همه مهم تر پوش ضریح مطهر حضرت رضا (ع) اهدائی علیا حضرت فرح پهلوی شهبانوی محبوب ایران است که در سال ۱۳۴۶ شمسی بعد از برگزاری آئین فرخنده تاج گذاری شاهنشاه آریا مهر برای ضریح مطهر حضرت رضا وقف شده است .

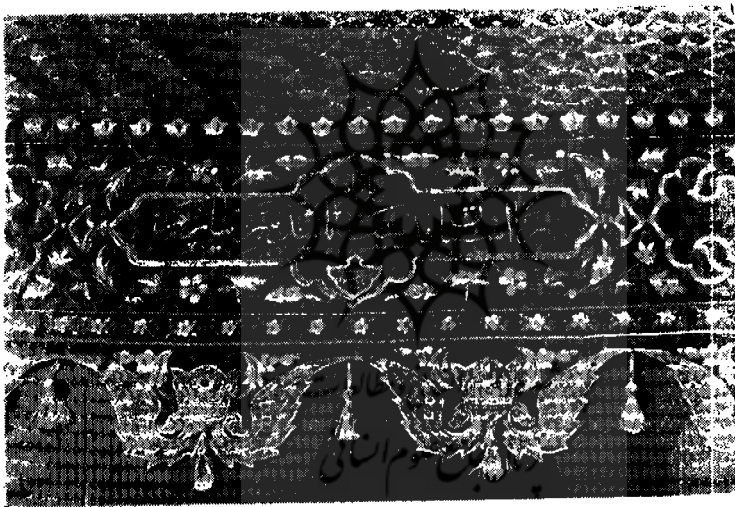
پوشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

علیا حضرت فرح پهلوی شهبانو ایران که مانند دیگر افراد خاندان جلیل سلطنت همواره توجه خاصی به دربار ولایت مدار رضوی و تعظیم شعائر دین معطوف می دارند با نیت خیر خواهانه خود اراده فرمودند پوشی که از نظر تاریخی و هنری در نوع خود بی نظیر باشد برای ضریح مطهر حضرت رضا (ع) تهیه گردد پس از اتمام پوش در بعد از ظهر روز سه شنبه دهم اردیبهشت ماه ۱۳۴۷ پوش مذکور با تشریفات خاصی بوسیله علیا حضرت فرح پهلوی شهبانوی ایران به حرم مطهر حضرت رضا (ع) اهداء گردید .

طرح این روپوش به وسیله آقای ذکاء تهیه و توسط آقای فرشچیان بصورت

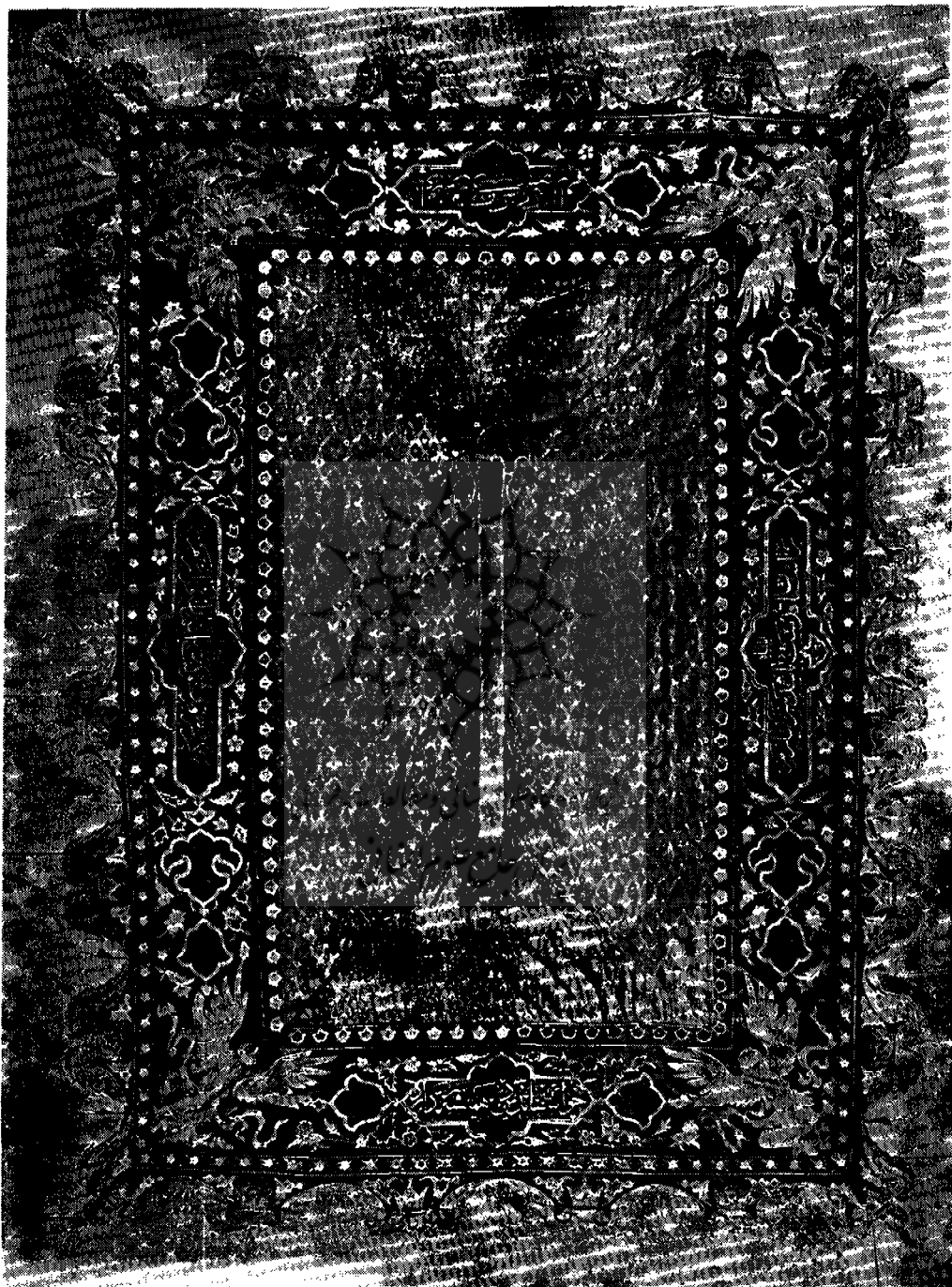
رنگی تهیه و پس از تصویب علیا حضرت نسبت به تهیه آن اقدام شد که گزارش امر در اداره خزانه آستان قدس بایگانی شده و عین آن در شماره ۶۹ دوره جدید مجله هنر و مردم چاپ شده است .

طول این پوش ۴ متر و ۲ سانتی متر و عرض آن ۳ متر است و متن آن زری بازوبندی گلابتون دار سبز رنگی است که در کارگاه زری بافی وزارت فرهنگ و هنر و زیر نظریکی از متخصصین فن به نام استاد محمد طریقی بافته شده است. چهار طرف پوش حاشیه ای از پارچه ساتن دوشس سبز رنگی به عرض ۷۵ سانتی متر دوخته

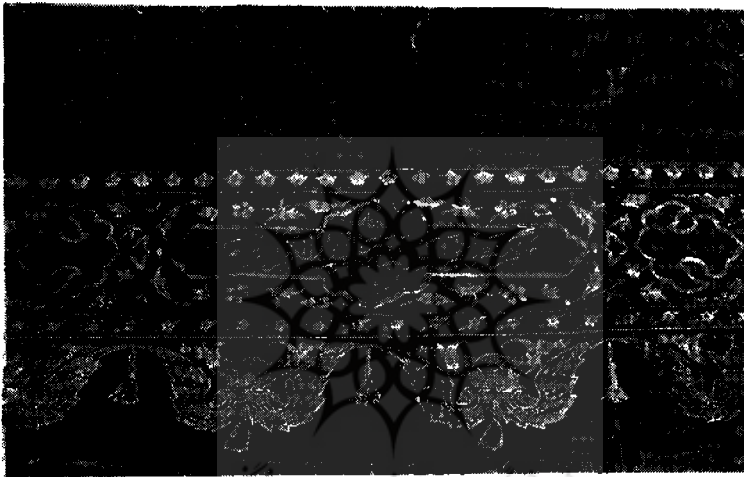

شده که با نهایت استادی با ملایدهای زرین اصل گل دوزی گردینه و حتی داخل برگها و گل برگها با مرواریدهای اصل بحرینی پر شده است .

پوش مذکور که مزین به ملایه دوزی و مروارید دوزی می باشد دورادور آن را بالهای فرشتگان احاطه کرده اند که ضمناً ۱۲ عدد نقش تاج پهلوی و ۱۲ عدد تاج شهبانو با پولکها و مرواریدهای درشت تزئین گردیده است و در چهار گوشه آن نقش چهارفرشته به چشم می خورد که جلوه خاصی به این پوش داده اند.

چهار ترنج که در قسمت بالا و پائین و اطراف با نهایت استادی ملیله دوزی گردیده است که يك مصرع بیت يك طرف و مصرع دیگر از طرف دیگر به این مضمون:
 گرسره فرو شوکت بر آسمان فرازم بر آستان قدست باشد سر نیازم
 در میان ترنجی قلابدوزی گردیده است .

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 رتال جامع علوم انسانی

و همچنین مصرعی از يك بیت در بالا و مصرع دیگری در پائین به این مضمون:

به پای بوس تو دست کسی رسید که او چو آستانه به این در همیشه سر دارد
 نیز در میان ترنج دیگری قلابدوزی گردیده است . ضمناً اطراف ترنجها و حواشی را گل و بوته‌های زیادی که با ملیله و پولکهای اصل زری دوزی شده با مرواریدهای ریزه پر شده فرا گرفته است . در چهار گوشه پوش چهار منگوله با شرابه بزرگ مروارید و دورا دور آن ۲۴ شرابه مروارید درشت غلطان

و ۲۰ شرابه مروارید ریزه آویزان است که زیبایی خاصی به پوش داده‌اند.
روی پوش مذکور ۱۷۵ مثقال مروارید (۸۲۰ گرم) درشت غلطان و ۱۰۵۵
مثقال مروارید (۴۹۴۵ گرم) ریزه اصل بحرینی دوخته شده است و جالب این‌که
قسمتی از مروارید های گل‌های آن شخصا با دست مبارک علیا حضرت دوخته شده -
است .

از دیر باز بانوان بزرگ معتقد برای تعظیم و تجلیل دربار ملائک پاسبان
رضوی بذل جهد می کرده‌اند و بوسیله وقف رقبات یا تقدیم پوشهای گرانبها و
دیگر اشیاء نفیس ارادت خود را بد دستگاه باشکوه امام هشتم (ع) نشان می‌دادند
ولی پوش اهدائی شهبانوی محبوب ایران در نوع خود بی نظیر و در خور توجه
بسیار است و می‌توان گفت بر کلیه اهدائی های گذشته مزیت دارد .

علی اکبر شبیریان

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی